

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Febr. 1886, kl. 12 midd.

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, rörande Herr Johan Peterssons i Boestad motion angående skrivelse till Kongl. Maj:t om utredning rörande svenska statens skuldsättning i utlandet samt kommuners, allmänna inrättningars och bolags obligationslån.

Inom Andra Kammaren har Herr Johan Petersson i Boestad uti motionen N:o 17 anført, hurusom man under de senare åren alltmer börjat beakta de möjliga följderna för landet af den allt för hejdlösa utländska skuldsättningen, så väl af den svenska staten, som af kommuner och bolag, samt hypoteksföreningarne medelst utfärdande af räntebärande obligationer, hvilka tyvärr utgjort en af våra mest betydande exportartiklar, och detta äfven under i allmänhet goda skördeår och goda konjunkturer för våra exportartiklar, då landet med sparsam hushållning nog ändå kunnat reda sina finansiella behof. När så ett mindre godt år komme och verkligt behof af penningar uppstode, måste man anskaffa ytterligare lån för att kunna betala den ökade importen samt räntorna på de gamla lånen. Man prisade från vissa håll frihandeln, såsom ledande nationen till lycka och välstånd, och sade, att nationalekonomien vore ett fält, som man ännu länge behöfde studera för att rätt kunna inse det fria varuutbytets välstandsbringande följder, och tillade ytterligare såsom bevis härför, huru ofantligt nationens konsumtionsförmåga ökats, hvilket man antog som bevis på ekonomiskt välstånd — ej beaktande, att detta välstånd oftast vore

Bih. till Riksd. Prot. 1886. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 6 Häft.

konstladt och att det vore den lätta tillgången på lån, som orsakade, att arbetslusten minskades och hågen för veklig vällefnaad tilltoge.

Den onaturligt och på konstlad väg ökade kapitaltillgången alstrade en onaturlig spekulationslusta inom handelsverlden, att från utlandet requirera icke allenast behöfliga lifsförnödenheter, utan ock ofantliga massor derutöfver, hvaribland en hop lyxartiklar, för hvilket allt våra ofta lånta penningar, efter att hafva till en större del blifvit använda i den större industriens tjenst, i andra hand ginge från arbetaren tillbaka till utlandet för en del produkter, som inom landet kunnat produceras, om vi ej blifvit undertryckta af den utländska konkurrensen.

I anledning häraf ville motionären:

dels föreslå, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade tillse, i hvad mån, medelst förändrade bestämmelser rörande kommuners, allmänna inrättningars och bolags rättighet att utfärda obligationslån dessa kunde bringas i öfverensstämmelse med de verkliga behofven och framför allt så, att landet i sin helhet icke deraf mer och mer finge känna allt för stora olägenheter;

dels hemställa, om icke jemväl en utredning vore af behovet påkallad angående svenska statens skuldsättning till utlandet, och i hvad mån ett allt för brådstörtadt fortsättande med detta lånesystem kunde skadligt ingripa i så väl den närvarande tidens ekonomiska förhållanden, som i våra efterkommandes rätt.

Vid 1885 års riksdag föreslog Herr Liss O. Larsson uti en af honom då väckt, med den nu föreliggande likartad motion, N:o 69, uppå anförda skäl, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade tillse, i hvad mån genom förändrade bestämmelser med afseende å kommuners, allmänna inrättningars och bolags rättighet att utfärda obligationslån, de i motionen framhållna olägenheter af landets utländska skuldsättning måtte kunna, om ej helt och hållet undanrödjas, likväl väsentligen förminskas.

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskott, till hvilket Herr Liss O. Larssons ifrågavarande motion hänvisades, anförde uti sitt deröfver afgifna utlåtande, N:o 5, hufvudsakligen, att för frågans fullständiga belysande ur allmängiltiga, teoretiska och praktiska synpunkter erfordrades ej mindre ett kritiskt bedömande af åtskilliga läror, som ännu inom den nationalekonomiska vetenskapen utgöra föremål för stridiga meningar, utan äfven ett faktiskt material, vida öfverstigande det, som stode ett Riks-

dagsutskott till buds, men att emellertid en hvar, som något tänkt sig in i dessa frågor, måste medgifva, att hvarken från teoretisk eller praktisk synpunkt något vore att invända deremot, att ett land, der räntefoten till följd af knapp kapitaltillgång vore hög, sökte sig till den utländska penningemarknaden med dess billigare räntefot, då fråga uppstode att grundlägga företag af stor framtida betydelse, men som ej genast förmådde att till den inom landet gängse räntefoten förränta de behöfliga kapitalen; och som, enligt Utskottets förmenande, den utländska skuldsättning, som under de senare decennierna kommit till stånd, just varit föranledd af nyss antydda förhållanden, och i hvarje fall motionären ej ens uppgifvit, huru den tvångsrätt i en eller annan form, som förslagets genomförande skulle komma att tilläggas Kongl. Maj:t eller annan myndighet, skulle kunna förenas med hittills rådande uppfattning om de enskildes rätt att utan inblandning från statens sida sköta sina ekonomiska angelägenheter på sätt dem bäst synes, hemställde Utskottet, att motionen ej måtte till någon åtgärd föranleda.

Utskottets berörda hemställan blef efter ett kort meningsutbyte mellan motionären och Utskottets då varande ordförande utan votering af Kammaren bifallen.

Utskottet, som i fråga om den fullständigare motiveringen för sin ifrågavarande hemställan, hänvisar till ofvan anmärkta betänkande, har sedan nästlidne riksdag ej ändrat åsigt. Väl må det vara, att de synnerligen tryckta konjunkturer, som för närvarande inom alla näringslivets områden äro för handen, mera än hittills innebära en maning att söka utfinna så väl de förmenta orsakerna till betrycket, som lämpliga botemedel derför. Icke desto mindre synes det Utskottet stå fast, att om den rikliga penningetillgång, hvilken är en följd af den utländska skuldsättningen enligt så väl den nu varande motionärens som Herr Liss O. Larssons förmenande, föranleder osund spekulation, detta är en följd icke af penningetillgången i och för sig, utan af vår nations eget lynne. Botemedlet härför, hvilket i hvarje fall ej kan finnas uti mot allmänna rättsgrundsatser stridande restriktioner i den enskildes verksamhet, torde böra sökas på annat håll; och må hända skall just det betryck, hvarunder vi nu lida, icke minst visa sig verksamt i den riktningen motionären afser.

Hvad särskildt angår kommunernas och statens skuldsättning, tillåter sig Utskottet erinra dels att skuldsättning af kommun enligt gällande författningar ej kan ega rum, med mindre tillstånd dertill af Kongl. Maj:t lemnas, dels ock att den utländska skuld staten under senare decennier

åsamkat sig uteslutande tillkommit för åvägabringande af statens och enskilda jernvägsanläggningar. Utskottet håller före, att den grundliga pröfning, som föregår en kommuns skuldsättande, innebär tillräcklig garanti deremot, att ej planlöst anlagda företag komma till stånd; och om äfven med fog kan påstås, att flere, isynnerhet större kommuner, ej sällan offrat åt hvad Utskottet skulle vilja kalla den kommunala lyxen, torde å andra sidan böra medgifvas, att större delen af de företag våra kommuner med tillhjälp af vare sig inländsk eller utländsk skuldsättning bragt till stånd, äro af beskaffenhet att i en snar framtid bära rika frukter.

Resultaten af statens skuldsättning äro för kända, att Utskottet kan hafva af nöden, att i vidsträcktare omfattning dermed sysselsätta sig. En hvar vet, att statens jernvägar för närvarande afkasta full ränta å det upplånta kapital, som ännu är oguldet, och ingen lär önska, att de indirekta fördelar vårt land af statens jernvägsnät drager, skulle blifvit landet besparade, äfven om, såsom en följd af indragandet af utländskt kapital i och för jernvägsbyggande det någon gång kan hafva inträffat, att kapitalmarknaden blifvit för rikligt försedd och dymedelst gifvit upphof till den af motionären så strängt bedömda osunda spekulationen.

Den sålunda förvärfvade erfarenhet torde kunna gifva lärdomar äfven för framtiden; och Utskottet hoppas, att när en gång det tryck, som för närvarande hvilar öfver så väl vårt eget som andra länders näringslif, upphör, det skall visa sig, att farhågorna för landets skuldsättning varit, om ej alldeles grundlösa, dock betydligt öfverdrifna.

Utskottet får med anledning häraf hemställa,

att Herr Johan Peterssons ifrågavarande motion
icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 Februari 1886.

På Utskottets vägnar:

G. THESTRUP.